

БОЛНИ ХОРА ИЛИ ОБИКНОВЕНИ КРАДЦИ СА КЛЕПТОМАНИТЕ?

Страница на Милена Василева - в. „Доктор“ 5-12.III.2012г.

Интервю по темата с Д-р Захари Зарков, психиатър в психиатрична практика „Проект Св. Наум“ - София

www.proecta.org

- Доктор Зарков, малко е информацията, която се публикува в медиите за клептоманията. Какво представлява този вид мания?

- Първо искам да уточним термините. Аз съм психиатър и точността на термините ще ни помогне да не се подхлъзваме в други посоки, извън нашата тема.

Клептоманията е болест, психично разстройство от групата на разстройствата на контрола върху импулсите на човека. В тази група има и други разстройства - влечението към хазарта, влечението към подпалване, трихотиломанията и епизодичното експлозивно разстройство. Това са все състояния, при които човек не може да задържи определени видове импулси - чувства се много напрегнат и получава удовлетворение, след като се случат (реализират), т.е., след като извърши съответното действие. Това са група заболявания, наречени разстройства на контрола върху импулсите. Самата дума мания, има друго значение в нашата специалност психиатрия. В този случай просто е придобило гражданственост названието клептомания или пиромания, но те нямат нищо общо с клиничното състояние на манията, която е в областта на разстройствата на настроението. Манията е състояние на свръх активност, свръх възбуда, усещане на щастие, без видима причина и т.н..

- **А вие как наричате това заболяване? Казахте, че терминът клептомания е придобил гражданственост, но не е правилен.**

- Ние, специалистите го определяме като патологично влечение към кражби. Това е най-точното название. Нашата специалност и нашата терминология е трудна да се разбере и да се диференцира. Затова и правя това уточнение. Защото когато кажете и други видове мания, в нашите среди се разбира разстройства на настроението - биполярност, депресия, мания, а не клептомания, пиромания и влечение към хазарта.

- **Какво точно е клептоманията в този смисъл?**

- Разстройство на контрола върху импулса, в такъв контекст, че човек, който има такава болест, има импулс да вземе, да открадне нещо. Преди да се случи този акт, той изпитва напрежение, тревога и извършването на акта води до облекчение и удовлетворение. Това са характерните черти на клептоманията.

- **Има ли разлика между клептоманията и кражбата? Болни хора или обикновени крадци са клептоманите?**

- При клептоманите боледуващият, страдащият човек не търси изгода от кражбата, т.е., няма да продаде стоката и обикновено взима непотребни, дребни и ненужни неща, а не такива, от които може да се получи печалба, да ги препродаде. Това слага съществена разлика между клептоманите и крадците.

- **Да предположим, че аз имам дете, което е хванато в кражба. Но аз, като повечето от родителите, тичам на работа, стремя се да осигуря прехраната на семейството и не съм забелязала симптомите, които показват, че детето ми е клептоман. Изведнъж се оказваме в съда. Съдът има ли такава практика да установява дали се отнася до клептомания или до обикновена кражба? Може ли детето ми да попадне в затвора като обикновен крадец, без да се разбере, че то страда от психично заболяване?**

- Съдът има такава практика и това е назначаването на съдебнопсихиатрична и съдебно-психологична експертиза. Т.е., съдът наема вещи лица - съдебни психиатри и психолози, които могат с висока степен на достоверност да отграничат дали се касае за психиатрично разстройство, от тази група или за кражба. Дали

детето в момента развива тази болест или има други психологически причини да се стигне до взимане на нещо от магазина, което се регистрира като кражба, може да се интерпретира по много начини. И тази съдебнопсихиатрична експертиза би могла да открие разликите в кражбата и клептоманията.

В ранното юношество такъв момент би могъл да се охарактеризира като зов за помощ, за внимание от страна на родителите. Както при младите момичета показното самоубийство, нагълтването с една опаковка аналгин е зов за внимание, зов за помощ. Определянето на вида на разстройството е работа на психиатри и психолози.

- Т.е., няма такива хора в затвора, които са болни, а са осъдени като престъпници?

- Не знам дали няма, не знам доколко съдебната система работи в контекста да търси боледуващите, защото не съм един от експертите на съдебната власт и не съм участвал никога в експертизи в тази насока.

- Би трябвало да има такава експертиза, защото един родител не може да направи такава преценка.

- Да, би трябвало да има, ако се мисли в тази посока. Клептоманията не започва в ранната детска възраст, например. По литературни данни е известно, че симптоматиката се проявява около 20-тата година от живота, като е установено също, че три пъти по-често клептоманията се среща при момичетата в сравнение с момчетата.

- Какво отключва тази първа проява на заболяването?

- Истината е, че не е известна причината, водеща до прояви на клептомания. При повечето наши заболявания и психични разстройства причините не са известни и ние ги наричаме мултифакторни. Но мога да кажа със сигурност, какви са рисковите фактори, за да се развие клептомания. Това са: наличието на много стресогенни събития в живота на младия човек, черепно-мозъчни травми, т.е., травми на главата, наследственост. Това са рискови и предразполагащи фактори. Друг фактор е употребата на алкохол или лека дрога - трева, които имат тази способност да понижават контрола върху импулсите (нарича се дезинхибиция, т.е., „на човек

по-лесно му се случват нещата“). Това са общо взето рисковите фактори за развитие на клептомания. Също така клептоманни симптоми може да се видят и при т.нар. натраплива болест или обесивно-компулсивното разстройство. Но за да се каже, че човек страда от тази болест, трябва да има налице определени набор от симптоми, които да са категорични.

- А кои са те?

- Първото е повтарящите се натрапливи желаниа за кражба, за взимане на стоки от магазина, без да има нужда от тях. Второто е нарастващо напрежение преди самия акт на кражбата и това напрежение да е отключващ фактор да отиде и да вземе нещо и да си го сложи в джоба. И третото, но не на последно място, това е чувството на удовлетворение, когато се вземе някаква вещ и не се заплаща. След това, като мине известен период от време, човекът изпитва вина и срам.

- Медикаментозно лечение прилага ли се?

- Прилага се за конкретните симптоми - състоянието на тревожност, на напрежение може да се лекуват успешно с антидепресанти и със стабилизатори на настроението. Но това е симптоматично лечение, а не лечение на болестта в истинския смисъл на думата. Най-често се използва два вида психотерапия. Едната е инсайт-ориентираната психотерапия. Инсайт в превод от английски означава самопознание, себеразбиране. Човек да получи инсайт, това означава да разбере себе си, що за човек е? Тя помага на пациента да разбере, че страда от психично разстройство, да осъзнае самата болест. Това не е лесен процес, изискват се усилия, работи се в посока да се разберат мотивите, да се търсят начини да се контролират тези импулси.

Другата, по-достъпната според мен, е поведенческата психотерапия. Чрез нея клептомана се приучва към нови модели на поведение. Разбира се, включвайки осъзнаването на това, че тези импулси са вредни и много често могат да го откарат в ареста.

Антидепресантите и стабилизаторите на настроението са чак на трето място. Прилагат се за овладяване на самите симптоми на напрежение и тревога преди самия акт на кражбата.

- Обвързана ли е клептоманията с бедността?

- По-скоро не. Взимането на неща от магазина, за да се откликне на импулса, който вече е назрял в човека, не е с цел парична печалба. Това различава и страдащия човек от крадеца.

Много добре звучи това, за да е истина. Нещата са малко по-различни. Можем да кажем, че бедността и животът в българския контекст, с голямата ножница между добре живеещите и много бедните хора е хроничен стресогенен фактор. Но бедността, свързана с кражбата при клептоманията звучи слабо като теза, защото бедните крадат, за да се изхранват, а хората с патологично влечение към краденето го правят, за да получат облекчение на това напрежение, което изпитват. И друго нещо много важно - този акт се извършва винаги самостоятелно, без съучастници, без предварителен план за бягство и т.н.

- Вие казахте, че момичета повече страдат от това заболяване. Как се обяснява този факт?

- По литературни данни, 3:1 е разпространението на болестта в полза на момичетата. Има данни в България за честотата на цялата група разстройства на контрола върху импулсите (клептомания, влечение към хазарт, трихотиломанията и епизодичното експлозивно разстройство), но няма конкретни данни за клептоманията.

- Другото разстройство, което споменавате в тази група е пироманията. Разпространено ли е това заболяване в България? Питам ви по повод широко тиражираното в медиите твърдение, че запалените коли в София са дело на пиромани. Как ще коментирате това?

- Няма такива статистически данни в България. Има епидемиологично проучване на честитете психични разстройства у нас (ЕПИБУЛ), но в него тази част от психичните разстройства е много малко засегната. Изследват се общо за всички видове разстройства на контрола върху импулсите, а не за конкретните диагнози. Проучването е проведено между 2003-2007 година, представително е за България и установява, че разстройствата на контрола върху импулсите са с честота около **1,1%**.

Що се отнася за подпалването на колите и намесата на пироманията, аз лично съм много скептичен към лансирането на тази теза по обективни причини. Живеейки в България и виждайки какво се случва, какво става по високите етажи на властта, да се обвини психичната болест като причина е меко казано неиздържано. Ако беше толкова разпространено това заболяване, то щеше да е част от нашия живот. А сега се случи много инцидентно и натрапващо се през определен брой дни, което не бих го отдал на психична болест.

- Би трябвало да има и други прояви, ако този човек е пироман.

Не да се появи внезапно и също така внезапно да изчезне?

- Да, както казах, щеше да е част от живота ни, както злоупотребата с алкохола, която също предизвиква премахване на напрежението.